

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 10/2019-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. januára 2019 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Miroslava Duriša, Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa), Sergeja Kohuta, Jany Laššákovej, Milana Ľalíka, Mojmíra Mamojku, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Dunajská Streda, Jesenského 2, Dunajská Streda, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 262 ods. 2 v časti „ , , ktoré vydá súdny úradník“ zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov s čl. 142 ods. 2 druhou vetou Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Dunajská Streda o d m i e t a .

Odôvodnenie:

I.

Vymedzenie veci a rekapitulácia návrhu

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 13. novembra 2017 doručený návrh Okresného súdu Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“ alebo „navrhovateľ“) *„na vyslovenie nesúlady ustanovenia Civilného sporového poriadku s Ústavou Slovenskej republiky“*, t. j. návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 262 ods. 2 v časti *„ , ktoré vydá súdny úradník“* zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) s čl. 142 ods. 2 druhou vetou ústavy.

2. V návrhu navrhovateľ uvádza, že v konaní sp. zn. 16 Cb 8/2014 rozsudkom č. k. 16 Cb 8/2014-34 (bez uvedenia dátumu vydania rozsudku, pozn.) vyhovel žalobe a zaviazal žalovaného zaplatiť žalobcovi sumu 595 € s úrokom z omeškania. Po zrušení výroku o trovách odvolacím súdom okresný súd novým uznesením č. k. 16 Cb 8/2014-63 z 11. novembra 2016 priznal žalobcovi nárok na úplnú náhradu trov prvoinštančného aj odvolacieho konania. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 30. decembra 2016.

3. Navrhovateľ za dôležité právne predpisy v prerokúvanej veci označuje

- čl. 142 ods. 2 ústavy, ktorý v relevantnej časti znie:

„Súdy rozhodujú v senátoch, ak zákon neustanoví, že rozhoduje jediný sudca. Zákon ustanoví... v ktorých veciach môže rozhodnúť aj zamestnanec súdu poverený sudcom.“

- § 262 ods. 1 a 2 CSP, ktorý znie:

„(1) O nároku na náhradu trov konania rozhodne aj bez návrhu súd v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí.“

(2) O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštalácie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (napadnutá norma vo vlastnom zmysle, pozn.).“

- § 470 ods. 1 CSP:

„(1) Ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti.“

4. V odôvodnení svojho návrhu navrhovateľ okrem iného uvádza:

„... Podľa čl. 144 ods. 2 Ústavy SR má všeobecný súd aktívnu legitimáciu podať návrh podľa čl. 125 len vo vzťahu k takému predpisu alebo jeho časti, ktoré sa týkajú prejednávanej veci...“

... V prerokúvanej veci bolo konanie začaté pred 1. júlom 2016, podľa § 470 ods. 1 C. s. p. sa v ňom však od 1. júla 2016 postupuje podľa Civilného sporového poriadku. V dôsledku toho má súd po právoplatnosti uznesenia č. k. 16 Cb 8/2014-63, ktorým rozhodol o nároku na náhradu trov, podľa § 262 ods. 2 C. s. p. rozhodnúť o výške náhrady trov konania. O tejto otázke má pritom podľa výslovného znenia zákona rozhodnúť súdny úradník. Súdu v tomto smere nie je zákonom dovolená žiadna voľná úvaha o tom, či ho má vydať súdny úradník alebo sudca. Použitie napadnutých ustanovení v prerokúvanej veci by tak malo byť bezprostredne nasledujúcim krokom po právoplatnosti uznesenia č. k. 16 Cb 8/2014-63. Tým je odôvodnená aktívna legitimácia predkladajúceho súdu na podanie tohto návrhu v zmysle citovaného ustanovení ústavy a judikatúry ústavného súdu.“

5. Navrhovateľ okrem iných uvádza na vyslovenie nesúladu napadnutých noriem tieto dôvody:

«... Z formulácie citovaného ustanovenia (čl. 142 ods. 2 ústavy, pozn.), je zrejmé, že rozsah týchto osôb (obsadenie súdu) a ich oprávnenie rozhodovať ako „súd“ je založené na rôznych tituloch. Priamo na základe ústavy (originárne) je v mene súdu pri výkone súdnictva vždy oprávnený rozhodovať senát zložený len zo sudcov (a contrario k čl. 142 ods. 2 druhej vety). Ak teda zákon zverí súdu právomoc rozhodovať o určitej otázke a neustanoví, kto v rámci súdu v takejto veci rozhoduje, je priamo na základe čl. 142 ods. 2 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky dané, aby o tejto veci rozhodoval v mene súdu senát. Oprávnenie jediného sudcu (samosudcu) rozhodovať v mene súdu musí byť výslovne založené zákonom, čo vyplýva z druhej časti prvej vety čl. 142 ods. 2 Ústavy Slovenskej

republiky. V tomto smere treba uviesť, že v súčasnosti oba civilné procesné kódexy takéto ustanovenie obsahujú pre prvoinštančné konanie na okresnom súde (porov. § 44 ods. 1 Civilného sporového poriadku). Rovnaké princípy platia aj pre tzv. prísediacich sudcov z radov občanov, ktorí sa tiež zúčastňujú na rozhodovaní len v prípadoch ustanovených priamo v zákone. Štvrtou skupinou osôb (telesom), ktorú ustanovenie čl. 142 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky oprávňuje rozhodovať v mene súdu pri výkone súdnej moci, je „zamestnanec súdu“.

6. Už zo znenia čl. 142 ods. 2 druhej vety ústavy (ktoré navrhovateľ vykladá v kontexte čl. 141 ods. 1 ústavy a čl. 144 ods. 1 ústavy) je podľa navrhovateľa zrejmé, že «oprávnenie zamestnanca súdu rozhodovať ako súd vzniká iným spôsobom než oprávnenia jediného sudcu (samosudcu). Z jeho znenia totiž zreteľne vyplýva, že zákon môže len ustanoviť prípady, kedy „môže rozhodnúť zamestnanec súdu poverený sudcom“. Zákon teda môže len rámcovo vymedziť takéto prípady, oprávnenie zamestnanca súdu rozhodovať musí spočívať ešte aj na poverení danom mu sudcom. Pojem poverenie v sebe jasne indikuje prejav vôle poverujúcej osoby, teda sudcu. Zákon teda v tomto prípade môže len vymedziť prípady, v ktorých sudca môže zamestnancovi súdu udeliť poverenie na rozhodovanie. Sudca potom môže (a musí mať možnosť) rozhodnúť, či v danej veci poverí rozhodnutím zamestnanca súdu, alebo o veci rozhodne sám. Ak sudca takémuto zamestnancovi poverenie neudelí, nemôže takýto zamestnanec súdu rozhodovať ako súd.»

7. Podľa navrhovateľa «... až do nadobudnutia účinnosti Civilného sporového poriadku práva úprava uvedené požiadavky takmer bezvýnimočne rešpektovala... Jedinú výnimku predstavovalo v tomto smere vykonávanie zápisov údajov do obchodného registra, ktoré bolo výslovne zverené vyšším súdnym úradníkom (§ 4 ods. 3 zákona č. 549/2003 Z. z.). To však bolo v súlade s koncepciou Občianskeho súdneho poriadku, ktorý vykonávanie zápisov údajov do obchodného registra nepovažoval za konanie a rozhodovanie, ale za tzv. inú činnosť súdu (§ 352a Občianskeho súdneho poriadku). Ustanovenie čl. 142 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky sa pritom výslovne týka len rozhodovania, nie vykonávania iných úkonov, v dôsledku čoho takáto úprava nespôsobovala ani ústavnoprávne otázky.

... Nový Civilný sporový poriadok účinný od 1. júla 2016 túto koncepčne jednotnú a ústavne súladnú úpravu narušil práve § 262 ods. 2, ktorý výslovne zveruje pôsobnosť rozhodovať o výške náhrady trov súdnemu úradníkovi (zamestnancovi súdu). Tým logicky (*argumentum a contrario*) vylučuje, aby o výške náhrady trov konania rozhodol sudca. Ustanovenie § 262 ods. 2 Civilného sporového poriadku potom možno interpretovať dvojako: Bud' sa ním zveruje súdnemu úradníkovi (zamestnancovi súdu) oprávnenie rozhodovať „ako súd“ o určite otázke priamo *ex lege* aj bez poverenia sudcu. V takom prípade je však citované ustanovenie v celkom zjavnom nesúlade s ustanovením čl. 142 ods. 2 druhou vetou Ústavy Slovenskej republiky, ktoré oprávnenie zamestnanca súdu rozhodovať podmieňuje takýmto poverením. Alternatívne možno citované ustanovenie interpretovať tak, že núti sudcu, aby súdnemu úradníkovi udelil poverenie na takéto rozhodovanie, pretože inak by o otázke výšky náhrady trov konania nemal kto rozhodnúť. Aj pri takejto interpretácii je však toto ustanovenie v nesúlade s čl. 142 ods. 2 druhou vetou Ústavy Slovenskej republiky, z ktorého podľa vyššie uvedeného výkladu vyplýva, že sudca musí mať vždy a za každých okolností možnosť rozhodnúť, či súdneho úradníka určitým rozhodovaním poverí alebo nie.

... Vyslovením nesúladu napadnutej časti § 262 ods. 2 C. s. p. bude sudca oprávnený samostatne posúdiť, či rozhodovanie o výške náhrady trov konania zverí súdnemu úradníkovi (zamestnancovi súdu) alebo o nej rozhodne sám. Tým sa jeho postavenie dostane do súladu s čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 a v nadväznosti na to aj s čl. 142 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky...

... V tejto súvislosti považuje navrhovateľ za dôležité upozorniť na myšlienky vyjadrené v náleze Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 31/10, v ktorom sa tento súd zaoberal postavením sudcov pri výkone súdnictva a hranicami „odbremeňovania“ sudcov od rozhodovacej agendy...».

8. Navrhovateľ ďalej uvádza, že vzhľadom na uvedené dôvody dospel k záveru, že v prerokúvanej veci sú splnené podmienky na konanie o súlade uvedených právnych predpisov na návrh podľa čl. 125 ústavy (porov. PL. ÚS 14/96). Preto postupom podľa § 162 ods. 1 písm. b) CSP konanie vedené pod sp. zn. 16 Cb 8/2014 prerušil

a navrhuje, aby ústavný súd prijal jeho návrh na ďalšie konanie a aby nálezom takto rozhodol:

«Ustanovenie § 262 ods. 2 v časti „ , , ktoré vydá súdny úradník“ Civilného sporového poriadku č. 160/2015 Z. z. nie je v súlade s čl. 142 ods. 2 druhou vetou Ústavy Slovenskej republiky.»

9. Keďže návrh navrhovateľa neobsahoval náležitosti ustanovené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) – nebolo k nemu priložené právoplatné uznesenie o prerušení konania okresného súdu sp. zn. 16 Cb 8/2014, ústavný súd vyzval 18. apríla 2018 okresný súd, aby návrh na začatie konania doplnil o takéto uznesenie, ktoré musí tvoriť jeho prílohu.

10. Predsedníčka okresného súdu na výzvu ústavného súdu prípisom sp. zn. Spr 380/2018 z 23. apríla 2018 doručeným ústavnému súdu 26. apríla 2018 doplnila pôvodný návrh a priložila k nemu uznesenie okresného súdu č. k. 16 Cb 8/2014-69 z 18. septembra 2017 o prerušení označeného konania okresného súdu s doložkou o jeho právoplatnosti, čím bola odstránená vada návrhu navrhovateľa.

II.

Podmienky prípustnosti návrhu

11. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

12. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“) a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

13. Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh na začatie konania súd.

14. Podľa čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

15. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

16. Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily..., môžu podať ústavnému súde návrh na začatie konania.

17. V zmysle § 18 ods. 1 písm. d) v spojení s § 19 zákona o ústavnom súde ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou, pričom súdom podľa § 18 ods. 1 písm. d) sa rozumie príslušný senát alebo samosudca (sudca). Ak je účastníkom konania súd, zastupuje senát jeho predseda (§ 21 ods. 5 zákona o ústavnom súde).

18. Vzhľadom na citované ustanovenie § 21 ods. 5 zákona o ústavnom súde ústavný súd konštatuje, že návrh v zastúpení okresného súdu pôvodne podal sudca Mgr. Michal Novotný. Návrh bol podaný v súvislosti s rozhodovacou činnosťou okresného súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 16 Cb 8/2014. Keďže Mgr. Michal Novotný sa medzičasom (od 1. januára 2018) stal sudcom Krajského súdu v Trnave, spis sp. zn. 16 Cb 8/2014 bol pridelený do oddelenia sudcu JUDr. Petra Dumana.

19. Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

20. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

21. Každý návrh na začatie konania pred ústavným súdom musí obsahovať zákonom o ústavnom súde ustanovené náležitosti, aby mohol byť ústavným súdom meritórne prerokovaný. Táto požiadavka sa bez rozdielu vzťahuje na každý typ konania vrátane konania o súlade právnych predpisov a na každého navrhovateľa vrátane všeobecného súdu.

22. Konanie ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 1 ústavy je zásadne založené na uplatňovaní dispozičného princípu, ktorý neumožňuje ústavnému súdu dopĺňať z vlastnej iniciatívy procesne relevantným spôsobom nedostatky návrhu na začatie konania, a tým suplovať zodpovednosť navrhovateľa, resp. jeho kvalifikovaného zástupcu za perfektnosť návrhu.

23. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd návrh navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna ústavného súdu podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pričom sa zameril na zistenie, či sú dané dôvody na jeho prijatie na ďalšie konanie alebo či sú dané dôvody na jeho odmietnutie.

24. Pri predbežnom prerokovaní ústavný súd zistil, že na prerokovanie návrhu má ústavou danú právomoc, návrh má predpísané náležitosti, nie je neprípustný a ani oneskorene podaný, keďže podávanie návrhov na začatie konania o súlade právnych

predpisov nie je viazané na žiadnu lehotu. Ďalej sa ústavný súd zaoberal otázkou, či tento návrh nie je zjavne neopodstatnený, pretože aj v konaní o súlade právnych predpisov možno zaujať názor, že návrh treba odmietnuť pre jeho zjavnú neopodstatnenosť (m. m. PL. ÚS 5/05, PL. ÚS 15/08, PL. ÚS 10/09, PL. ÚS 20/2015, PL. ÚS 39/2015, PL. ÚS 53/2015 či PL. ÚS 14/2016).

25. Jedným z dôvodov na odmietnutie návrhu na začatie konania podľa dikcie § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde je jeho odmietnutie pre zjavnú neopodstatnenosť za predpokladu, že ústavný súd aspoň rámcovo preskúma návrh z vecného hľadiska. Slovné spojenie „zjavne neopodstatnený“ použité v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pri rešpektovaní základných pravidiel nielen jazykového, ale i logického výkladu umožňuje pri predbežnom prerokovaní odmietnuť len taký návrh na začatie konania, ktorý nielen že je očividne (na prvý pohľad) zjavne neopodstatnený, ale ktorý nespĺňa dostatočné ústavno-právne požiadavky.

26. Odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť tak predstavuje akýsi „prechodový“ článok medzi odmietaním pre existenciu čisto procesných prekážok (napr. pre nedostatok zákonom predpísaných náležitostí) a meritórnym prieskumom návrhu. V praxi Ústavného súdu České republiky a v odbornej literatúre sa pre tento prostriedok vžilo označenie „kvázimeritórny prieskum (Wagnerová E. a spol. Zákon o Ústavním soudu s komentářem, ASPI, a. s., 2007. s. 149).

27. Aj z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že v prípadoch, ak dôvody uvádzané navrhovateľom, prípadne sťažovateľom v návrhu nesignalizujú možný nesúlad namietanej právnej úpravy, resp. namietaného porušenia základného práva sťažovateľa, ústavný súd v týchto prípadoch návrhy, resp. sťažnosti odmieta z dôvodu ich zjavnej neopodstatnenosti (I. ÚS 4/00, III. ÚS 63/00, PL. ÚS 15/08, IV. ÚS 16/08, II. ÚS 282/09, II. ÚS 193/2012, PL. ÚS 28/2015).

III.

Relevantná právna úprava

28. Podľa čl. 142 ods. 2 ústavy (v znení účinnom od 3. júla 2001) súdy rozhodujú v senátoch, ak zákon neustanoví, že vo veci rozhoduje jediný sudca. Zákon ustanoví, kedy sa na rozhodovaní senátu zúčastňujú aj prísediaci sudcovia z radov občanov a v ktorých veciach môže rozhodnúť aj zamestnanec súdu poverený sudcom. Proti rozhodnutiu zamestnanca súdu povereného sudcom je prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca.

29. Účelom čl. 142 ústavy je zabezpečiť oprávneným osobám kvalifikované rozhodnutie o ich právnom postavení. Pokiaľ ide o civilné veci, ústava v čl. 142 ods. 1 vymedzuje rozhodovaciu pôsobnosť všeobecným súdom, ktorú v čl. 142 ods. 2 prvej vete ústavy konkretizuje z pohľadu telesa ako rozhodovanie senátne alebo jediným sudcom. Veta druhá odseku 2 tohto článku ústavy inštruuje zákonodarcu k tomu, aby sám zákonom upravil prípady, v ktorých sa na rozhodovaní všeobecných súdov môžu zúčastniť prísediaci sudcovia z radov občanov a v ktorých veciach a akým spôsobom môže namiesto sudcu rozhodovať zamestnanec súdu.

30. V zmysle § 11 ods. 1, 2, 3 a 4 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení niektorých predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) súdnicstvo na súde vykonávajú sudcovia a v trestnoprávných veciach, ak tak ustanovuje tento zákon, aj prísediaci.

Na výkone súdnicstva sa podieľajú aj justiční čakatelia, súdni úradníci a zamestnanci súdu, ktorí plnia úlohy pri výkone súdnicstva (§ 92 ods. 1).

Súdy rozhodujú v senátoch, ak zákon neustanoví, že vo veci rozhoduje jediný sudca alebo predseda senátu.

Osobitný zákon ustanovuje, v ktorých veciach môže konať a rozhodnúť súdny úradník.

Podľa § 92 ods. 1 zákona o súdoch ministerstvo vydá všeobecne záväzným právnym predpisom správny a kancelársky poriadok pre okresné súdy, krajské súdy a špecializovaný

trestný súd, ktorý podrobnejšie upraví najmä organizáciu súdu, organizáciu práce, štruktúru a úlohy zamestnancov súdu a súdnych oddelení alebo iných organizačných útvarov súdu pri výkone súdnictva a kancelárske práce na súdoch.

31. Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 549/2003 Z. z.“) vyšší súdny úradník je oprávnený vykonávať úkony súdu v civilnom procese, správnom súdnom procese, v trestnom konaní, v konkurznom konaní a inú činnosť súdu v rozsahu ustanovenom týmto zákonom.

Vyšší súdny úradník koná a rozhoduje na základe poverenia sudcu samostatne. Poverenie je súčasťou rozvrhu práce alebo súčasťou súdneho spisu (§ 3 ods. 5 zákona č. 549/2003 Z. z.).

Podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 549/2003 Z. z. znení zákona č. 125/2016 Z. z. v civilnom procese a správnom súdnom procese vyšší súdny úradník rozhoduje na základe poverenia sudcu aj o výške náhrady trov konania.

32. Podľa § 262 ods. 1 CSP o nároku na náhradu trov konania rozhodne aj bez návrhu súd v rozhodnutí, ktorým konanie končí.

Podľa § 262 ods. 2 CSP o výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník.

33. Právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom je aj obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy i práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“) (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Robins proti Spojenému kráľovstvu z 23. 9. 1997, sťažnosť č. 22410/93, *Reports 1997-V*). Rozhodovanie o náhrade trov konania tvorí integrálnu súčasť súdneho rozhodnutia (II. ÚS 735/2014, III. ÚS 207/2016). Všeobecný súd preto pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. ods. 1 ústavy môže porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (II. ÚS 56/05, III. ÚS 212/09 III. ÚS 358/09).

34. Nová právna úprava procesných predpisov účinná od 1. júla 2016 rozdelila rozhodovanie o trovách na dve samostatné fázy. Podľa dôvodovej správy k § 262 CSP zákonodarcu k tomuto kroku viedla snaha odbremeniť sudcov prvých inštancií, ale i odvolacích súdov a súdu dovolacieho od častokrát prácneho rozhodovania o trovách konania, ako aj snaha o zrýchlenie konania vo veci samej. Prvou fázou je rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania, o ktorom súd rozhodne v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí (napr. rozhodnutím vo veci samej, zastavením konania a pod.). O nároku na náhradu trov konania rozhoduje vždy sudca alebo senát, a to i bez návrhu (§ 262 ods. 1 CSP). Výrok o nároku na náhradu trov konania obsahuje každé rozhodnutie, ktorým sa konanie končí, a to aj v prípade, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo. Druhou fázou je rozhodnutie o výške nároku na náhradu trov konania. Rozhodovanie o výške náhrady trov konania sa novou právnou úpravou civilného procesu prenieslo do časti konania po jeho právoplatnom skončení, kedy výsledok sporového konania je už nespochybniteľný, a preto aj miera úspechu [prípadne iných okolností (§ 257 CSP)] z hľadiska trov je jednoznačne určená. O výške trov konania preto rozhoduje súd uznesením, ktoré vydá vyšší súdny úradník [§ 6 ods. 1 písm.) zákona č. 549/2003 Z. z.]. Táto nová úprava je istou obdobou tzv. porozsudkovej agendy upravenej v Trestnom poriadku (§ 553 a § 558 Trestného poriadku). V trestnom konaní sa rozhodovanie o výške trov konania súdnym úradníkom osvedčilo a je považované za ústavne konformné (I. ÚS 342/2012, I. ÚS 490/2015, III. ÚS 537/2015, III. ÚS 242/2016) za predpokladu, že proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka musí byť vždy prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhodne sudca (PLz. ÚS 1/08, IV. ÚS 267/2012). To isté platí aj v konaní civilnom, kedy proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, ktoré vydá o výške trov konania, je vždy prípustná sťažnosť (§ 239 ods. 1 CSP).

35. Vychádzajúc z obsahu návrhu a relevantnej právnej úpravy ústavný súd považoval za žiaduce vypořiadat' sa v danej veci aj s postavením vyšších súdnych úradníkov v právnej úprave Slovenskej republiky i niektorých ďalších krajín, no najmä s otázkami výkladu dotknutých ustanovení ústavy i zákona, pričom už na tomto mieste považuje za potrebné zdôrazniť, že ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) vystupuje v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy ústavný súd

v pozícii tzv. negatívneho zákonodarcu, ktorého úlohou je posúdiť ústavnú konformitu napadnutých právnych predpisov či ich vymedzených častí, a zároveň aj eventuálne posúdiť, či je možné napadnuté predpisy (ich časti) interpretovať a aplikovať ústavne konformným spôsobom.

IV.

Postavenie vyšších súdnych úradníkov a ich oprávnenie vydávať rozhodnutia

36. Vyšší súdni úradníci dlhodobo pôsobia vo väčšine európskych demokratických krajin. Sú oprávnení v niektorých druhoch súdneho konania samostatne rozhodovať namiesto sudcu a taktiež samostatne vykonávať jednotlivé úkony súdu v určitých súdnych veciach. Vyšší súdni úradníci sa v týchto krajinách trvalo osvedčujú a ich činnosť sa stala pre chod súdu nepostrádateľnou. Môžu svojou činnosťou odbremeniť sudcu od vybavovania menej závažných súdnych vecí, a tak im umožniť, aby sa sústredili na obťažnejšie prípady.

37. V Rakúsku a Nemecku je vyšší súdny úradník verejným funkcionárom v súdnom aparáte, ktorý autonómne vykonáva zákonom danú kompetenciu. Riadi nielen súdnu kanceláriu (prípadne určitú jej časť), ale má aj významné miesto v súdnom procese a zasahuje do vecí, ktoré inde patria do výlučnej právomoci sudcu. Prenesenie určitých kompetencií zo sudcu na vyššieho súdneho úradníka povolil nemecký zákonodarca už v roku 1926 a odvtedy ich rozsah narastá. Niektoré z nich vykonáva výlučne, iné si za presne ustanovených podmienok delí so sudcom. Ide zväčša o formálnu stránku práce sudcu, ktorá nemá rozhodovaciu povahu a nevyžaduje právnické vzdelanie. *Rechtspfleger* podľa nemeckého práva vykonávajúci úlohy nesorovej súdnej právomoci je vyšší súdny úradník zmocnený prijímať určité rozhodnutia súdnej povahy a má výlučnú právomoc pri plnení určitých administratívnych úloh. Svoje úlohy vykonávajú nezávisle. Nemajú povinnosť riadiť sa pokynmi sudcu.

38. Postavenie, právomoci, podmienky výkonu a ustanovovanie do funkcie *Rechtspflegerov* je predmetom úpravy zákona o vyšších súdnych úradníkoch (referentoch)

[(nem., *Rechtspflegergesetz (RPfLG)*]. Právomoci nemeckých *Rechtspflegerov* možno rozdeliť do týchto kategórií:

- právomoci prenesené na nich zákonom v plnom rozsahu (napr. vo veciach obchodných spoločností, konania vo veciach pozemkového registra, exekúcia nehnuteľností...),

- právomoci prenesené na nich zákonom, ktoré vykonávajú spolu so sudcami – právomoci, o výkon ktorých sa delia so sudcami; sudca má ponechanú právomoc v časti úloh (väzba, dedičské konanie, register obchodných spoločností, konkurzné konanie),

- právomoci prenesené na nich *ad hoc* – jednotlivo v konkrétnom prípade (napr. ustanovenie výšky trov súdneho konania, vyhlásenia, právna pomoc). Vyčíslenie výšky trov súdneho konania a príkaz na ich úhradu boli prvými súdnymi úlohami, ktoré boli prenesené na nesúdny orgán v záujme odbremenenia rozhodovacej agendy súdnych orgánov, sudca rozhoduje o tom, ktorá strana sporu je povinná hradiť trovy súdneho konania, ale nerozhoduje o ich výške. Prináleží *Rechtspflegerom* určiť ich výšku a nariadiť ich úhradu. Toto rozhodnutie predstavuje exekučný titul.

39. V Rakúsku bol zákon o vyšších súdnych úradníkoch prijatý spolu so zmenou ústavy a k prenosu právomocí na súdnych úradníkov došlo po prvýkrát v roku 1926, a to vo veciach exekúcií. Podľa čl. 87 rakúskej ústavy osobitne vzdelaným verejným úradníkom iným ako sudcom môžu byť zverené osobitne určené úlohy, vyšší súdny úradník je viazaný príkazmi sudcu. Až 85 % všetkých prípadov pred rakúskymi súdmi je riešených *Rechtspflegermi*.

40. Inštitút *Rechtspflegerov* možno označiť za úspešný export nemeckého súdnictva, ktorý bol zavedený napr. v Estónsku, Poľsku, Českej republike, Slovensku, Maďarsku, Rumunsku, Bosne a Hercegovine, ako aj Chorvátsku. Vyšší súdni úradníci pôsobia aj v Taliansku, Španielsku, Portugalsku, Luxembursku, Švédsku, Fínsku, Nórsku či Dánsku.

41. Vo Francúzsku a Belgicku ako súdni úradníci pôsobia *Greffieri*, ktorí sú štátnymi zamestnancami s osobitným postavením a na rozdiel od *Rechtspflegerov* vykonávajú pomocné úlohy pre sudcov s ohľadom na prípravu podkladov pre rozhodnutie, spracovanie

spisových materiálov a právny výskum. Tiež zostavujú návrhy rozhodnutí a protestov. *Greffieri* obchodných súdov plnia aj úlohy súdneho charakteru vo veciach obchodného registra a registra spoločností. Francúzski *Greffieri* majú obdobný status ako notári a exekútori (sú poverení plnením určitých verejných úloh súdnej povahy).

42. V roku 1967 bola založená Európska únia vyšších súdnych úradníkov [E.U.R. (anglicky *European Union of Rechtspfleger*)] ako nezisková organizácia požívajúca od roku 1971 status účastníka na fungovaní Rady Európy. Zahŕňa 16 európskych krajín a tri neeurópske krajiny. V roku 2008 Európska komisia vydala Zelenú knihu pre európskych *Rechtspflegerov* pre účely harmonizácie európskych modelov vyšších súdnych úradníkov podľa nemeckého a rakúskeho modelu *Rechtspflegerov*. Medzi základné požiadavky jednotného modelu podľa Zelenej knihy patrí: vzdelanie 3 + 2 (štúdium práva alebo ekvivalent), relatívne široký rozsah právomocí v nesporných veciach, požiadavka skutočnej nezávislosti a nezávislosti na príkazoch sudcu. Zámerom je garantovať lepší prístup ku spravodlivosti pre občanov Európskej únie, zvýšiť dôveru verejnosti v súdy a efektívnosť justície. V roku 2016 vydala Bielu knihu o *Rechtspflegeroch/Greffieroch* pre Európu s cieľom zlepšiť postavenie vyšších súdnych úradníkov a ich vzdelávanie.

43. V Českej republike pôsobia vyšší súdni úradníci už od roku 1995 (zákon č. 189/1994 Sb. o vyšších soudních úřednicích). Sú oprávnení vykonávať právne a skutkovo jednoduché úkony súdu. Rozsah ich činnosti je stanovený asymetricky, a to tak, že na občianskoprávnom a správnom úseku je ich oprávnenie vykonávať jednotlivé úkony súdu prvého stupňa zakotvené priamo v zákone a ďalšie úkony môžu byť vykonávané len na základe poverenia sudcom, zatiaľ čo na trestnoprávnom úseku sú vyšší súdni úradníci oprávnení vykonávať len taxatívne vymedzené úkony súdu, a to len na základe poverenia sudcom. V súčasnej dobe ustanovuje oprávnenia vyšších súdnych úradníkov zákon č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednicích a vyšších úřednicích státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů účinný od 1. júla 2008 (ďalej len „zákon č. 121/2008 Sb.“). Vyším súdnym úradníkom môže byť občan Českej republiky, ktorý je bezúhonný a úspešne ukončil štúdium vyšších súdnych úradníkov. Ukončené vysokoškolské vzdelanie absolvovaním bakalárskeho alebo magisterského študijného programu v oblasti práva

na vysokej škole alebo úspešne ukončené štúdium vyšších úradníkov štátneho zastupiteľstva nahrádza štúdium vyšších súdnych úradníkov. Vyšší súdny úradník je povinný vykonávať svoju činnosť v súlade so zákonom a s pokynmi, ktoré mu udelil príslušný predseda senátu alebo samosudca (§ 2 ods. 1 a § 3 zákona č. 121/2008 Sb.).

44. V Slovenskej republike cieľom zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení zákona č. 125/2016 Z. z., ako vyplýva z dôvodovej správy, bolo uľahčiť prácu sudcov prostredníctvom zjednodušenia procesného konania tak, aby sa mohli viac sústrediť na rozhodovanie vo veci samej ako na technickú a formálnu stránku veci. Súdny úradník podľa zákona č. 549/2003 Z. z. je štátnym zamestnancom, ktorý spĺňa predpoklady podľa osobitného zákona – získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore práva na právnickej fakulte vysokej školy v Slovenskej republike alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom právnickom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou a kto je bezúhonný (§ 2 ods. 3 zákona č. 549/2003 Z. z.).

45. Vyšší súdny úradník je oprávnený vykonávať úkony súdu v civilnom procese, správnom súdnom procese, v trestnom konaní, v konkurznom konaní a inú činnosť súdu v rozsahu ustanovenom týmto zákonom (§ 3 ods. 1 zákona č. 549/2003 Z. z.). Úkonmi vyššieho súdneho úradníka je konanie a rozhodovanie v rozsahu ustanovenom týmto zákonom, pričom vyšší súdny úradník koná a rozhoduje na základe poverenia sudcu samostatne; poverenie je súčasťou rozvrhu práce alebo súčasťou súdneho spisu [§ 3 ods. 2 písm. a) a ods. 5 zákona č. 549/2003 Z. z.]. Vyšší súdny úradník rozhoduje v civilnom procese a správnom súdnom procese na základe poverenia sudcu aj o výške náhrady trov konania [§ 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 549/2003 Z. z.].

46. Vydávanie rozhodnutí vyšším súdnym úradníkom okrem Civilného sporového poriadok upravuje aj zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „SSP“), zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Exekučný poriadok“) a zákon č. 307/2016 Z. z. o upomínanom konaní a o doplnení niektorých zákonov účinný

od 1. februára 2017 (ďalej len „zákon o upomínacom konaní“). Vyšší súdny úradník podľa súčasne právnej úpravy tak už nie iba je pomocníkom sudcu v konkrétnej agende, ale sú mu zverené aj isté rozhodovacie kompetencie.

47. Vyššieho súdneho úradníka treba považovať za zamestnanca súdu v zmysle druhej a tretej vety čl. 142 ods. 2 ústavy. Z postavenia vyššieho súdneho úradníka ako zamestnanca štátu vyplýva, že nespĺňa kritériá nezávislosti a nestrannosti, ktoré sú priamo ustanovené v čl. 46 ods. 1 ústavy a v čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto, ak vyšší súdny úradník vydal rozhodnutie v súdnom konaní, je v zmysle poslednej vety čl. 142 ods. 2 ústavy proti takému jeho rozhodnutiu vždy prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje sudca. Rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka nemôže byť v súlade s účelom sledovaným čl. 142 ods. 2 v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy nikdy konečným rozhodnutím vo veci. Je to tak preto, že zverenie výkonu súdnej moci iným osobám než sudcom musí mať v zmysle ústavy minimálne také obmedzenie, pri ktorom účastníkovi súdneho konania ostane zachovaná možnosť domáhať sa prejednávania jeho veci nestranným a nezávislým sudcom uplatnením opravného prostriedku (a to bez ohľadu na to, či túto možnosť účastník skutočne využije). [PLz. ÚS 1/08].

48. Požiadavku zachovania možnosti domáhať sa prejednávania veci nestranným a nezávislým sudcom podaním opravného prostriedku vyplývajúcu z ústavy treba uplatniť aj pri výklade a aplikácii zákonnej úpravy účinnej po 1. júli 2016 ustanovujúcej oprávnenie poverených zamestnancov súdu (vyšších súdnych úradníkov) rozhodovať v civilnom súdnom konaní, v správnom súdnom konaní, v konaní exekučnom aj v konaní upomínacom a tiež pri výklade a aplikácii zákonnej úpravy postupu pri prieskume rozhodnutí zamestnancov poverených sudcami (vyšších súdnych úradníkov).

49. Preto podľa novej úpravy procesných predpisov v civilnom súdnom konaní, v správnom súdnom konaní, v exekučnom konaní i v upomínacom konaní je proti každému rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka prípustná sťažnosť (§ 239 ods. 1 CSP a § 152 ods. 1 SSP, § 202 ods. 1 Exekučného poriadku a § 15 ods. 6 zákona o upomínacom konaní). Sťažnosť je podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 prípustná predovšetkým proti

procesným uzneseniam, ktoré vydá súdny úradník z poverenia sudcu alebo na základe zákonného zmocnenia, a osobitne proti rozhodnutiam o výške trov konania vydaného súdnym úradníkom podľa § 262 ods. 2 CSP (rovnako aj § 175 ods. 2 SSP). O sťažnosti vždy rozhoduje súd prvej inštancie (§ 248 CSP), t. j. súd a proti jeho rozhodnutiu už nie je prípustné odvolanie (§ 357 CSP a contrario).

50. Sťažnosť proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka je koncipovaná ako účinný prostriedok nápravy v zmysle čl. 13 dohovoru. Článok 13 dohovoru vyžaduje existenciu vnútroštátneho prostriedku, ktorý príslušnému orgánu umožní rozhodnúť o vznesenej námietke porušenia dohovoru a zjednať adekvátnu nápravu. Nejde ale pritom tak ďaleko, aby vyžadoval určitú konkrétnu podobu takéhoto prostriedku; štáty majú priestor pre vlastné uváženie, akým spôsobom dodržia svoje povinnosti, ktoré na nich toto ustanovenie kladie (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva *Vilvarajah a ďalší proti Spojenému kráľovstvu* z 30. 10. 1991, sťažnosť č. 13163/87, § 121). [k tomu Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech, Komentář, 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. s. 1197 – 1206]. Samotný čl. 13 dohovoru (na rozdiel od čl. 47 ods. 1 Charty práv Európskej únie) nepožaduje striktné, že by právo na účinný prostriedok nápravy muselo byť uplatnené iba pred súdom.

51. Účelom sťažnosti je predovšetkým možnosť rýchlejšie dosiahnuť rozhodnutie, ako aj odbremenenie odvolacích súdov od rozhodovania v jednoduchších veciach, pretože predchádzajúca právna úprava (§ 374 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016) bola neprimerane zdĺhavá a často zbytočne predlžujúca konanie. Ak totiž sudca odvolaniu proti rozhodnutiu súdneho úradníka vyhovel, bolo proti jeho rozhodnutiu prípustné odvolanie, o ktorom musel rozhodnúť odvolací súd. Ak odvolaniu proti rozhodnutiu súdneho úradníka vyhovieť nemienil, považujúc ho za vecné správne alebo za neprípustné, musel taktiež predložiť vec na rozhodnutie odvolaciemu súdu.

52. Predchádzajúca právna úprava síce plne zodpovedala doslovnému (gramatickému) výkladu ustanovenia čl. 142 ods. 2 ústavy, avšak z pohľadu potrieb súdnej praxe bola celkom nevyhovujúca. Bolo preto potrebné nájsť iný rýchlejší a hospodárnejší

spôsob možnej nápravy rozhodnutí vydaných súdnym úradníkom. Aj v prípade sťažnosti ako účinného prostriedku procesnej obrany logicky vystala veľmi podstatná otázka ústavnej konformity právnej úpravy sťažnosti vo svetle čl. 142 ods. 2 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu zamestnanca súdu povereného sudcom je vždy prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca.

53. Vychádzajúc z doterajšej judikatúry ústavného súdu (napr. ÚS 171/05, I. ÚS 351/2010, I. ÚS 306/2010 a ďalšie), v zmysle ktorej je základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu, ako aj z kritéria tzv. ochranného účelu normy, možno preto ustáliť, že v ústave použitý pojem opravný prostriedok treba vykladať extenzívne ako účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru. Z tohto pohľadu je podstatné, že o sťažnosti rozhoduje vždy sudca, ktorý môže napadnuté uznesenie „zamestnanca súdu“ (súdneho úradníka) vždy zrušiť a docieliť tak ústavnou normou čl. 142 ods. 2 ústavy sledovaný legitímny cieľ – nápravu vadného rozhodnutia. Ochranný účel právnej normy § 250 CSP v súvzťažnosti s ochranným účelom ústavnej normy v čl. 142 ods. 2 ústavy majú jeden legitímny cieľ – možnosť efektívneho preskúmania rozhodnutia vydaného zamestnancom súdu (súdnym úradníkom) sudcom ako reprezentantom nezávislej súdnej moci. Tento legitímny cieľ (ochranný účel citovaných noriem) je právnou úpravou bez akýchkoľvek rozumných pochybností zabezpečený (k tomu aj Števček, M. Sťažnosť v Civilnom sporovom poriadku, *Justičná revue* č. 5/2016, s. 594 – 602.)

54. Pre prípad námietky, že sťažnosť nie je plnohodnotný opravný prostriedok, akým je odvolanie umožňujúce obrátiť sa na súd vyššej inštancie, ústavný súd poznamenáva, že okrem čl. 13 dohovoru, ktorý nevyžaduje konkrétnu podobu účinného prostriedku nápravy, aj čl. 6 dohovoru prioritne chráni právo na prístup súdu (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva *Golder proti Spojenému kráľovstvu*, z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, § 35), ale negarantuje právo na odvolanie na súd vyššej inštancie ako také ani negarantuje nejaký osobitný druh odvolania alebo spôsob vybavovania odvolaní (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva *Monnell a Morris proti Spojenému kráľovstvu* z 2. 3. 1987, sťažnosť č. 9562/81 a č. 9818/82, § 56).

55. Pokiaľ navrhovateľ poukazuje na názor vyjadrený Ústavným súdom Českej republiky v rozhodnutí sp. zn. Pl. ÚS 31/10 z 22. mája 2013 zverejneného v Sbírcе zákonů pod č. 224/2013 Sb., v ktorom ústavný súd zrušil § 11 písm. l) zákona č. 121/2008 Sb. („vyšší soudny úředník v občianskom súdnom konaní a v súdnom konaní správnom môže, ak nestanoví zvláštny zákon inak, vykonávať všetky úkony súdu prvého stupňa, s výnimkou vecí, kde je úkon zvláštnym zákonom výslovne zverený sudcovi“), treba v prvom rade uviesť, že odborné predpoklady pre zastávanie funkcie vyššieho súdneho úradníka sa v českej právnej úprave oproti slovenskej výrazne líšia. Zatiaľ čo vyšší súdny úradník v Slovenskej republike musí mať plnohodnotné vysokoškolské právnické vzdelania druhého stupňa a byť bezúhonný, u vyššieho súdneho úradníka v Českej republike okrem bezúhonnosti postačuje trojročné rezortné vzdelávanie organizované ministerstvom spravodlivosti či trojročné štúdium v bakalárskom študijnom programe na vysokej škole, a v druhom rade treba mať na zreteli odlišnú úpravu rozhodovania zvereného zákonom vyšším súdnym úradníkom aj s ohľadom na čl. 94 ods. 2 Ústavy Českej republiky, podľa ktorého zákon môže stanoviť, v ktorých veciach a akým spôsobom sa na rozhodovaní súdov podieľajú vedľa sudcov aj ďalší občania. Odlišná je aj možnosť prípustnosti opravného prostriedku proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, keď v Slovenskej republike bezpodmienečnú prípustnosť opravného prostriedku proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka už v podstate vyriešil ústavný súd v rozhodnutí PLz. ÚS 1/08.

56. Pre ilustráciu Ústavný súd Českej republiky vo svojom náleze vo vzťahu k odlišnej právnej úprave vymedzil z tohto hľadiska, že *«Vyšší soudní úředník je tedy skutečně pouze úředníkem, u něhož v zásadě chybí garance osobní nezávislosti, nevyžadují se osobní předpoklady jako u soudce a odborná úroveň postačuje na výrazně nižší úrovni. Z toho se podávají rovněž limity činnosti vyššího soudního úředníka. Vyšší soudní úředník nesmí vykonávat takové úkony, pro něž jsou nezbytné vlastnosti, které postrádá (osobní nezávislost, osobní předpoklady, odborná úroveň). Z tohoto hlediska je nepřijatelné, aby vyšší soudní úředník meritorně rozhodoval, bez ohledu na formu rozhodnutí. Vyšší soudní úředník má být pomocníkem soudce, jenž napomáhá dosažení přiměřené délky soudního řízení tím, že vykonává úkony jednoduché či rutinní povahy. Složitější záležitosti,*

vyžadující právní erudici, či situace, v nichž soud nemůže být z povahy věci reprezentován nikým jiným než soudcem (meritorní rozhodnutí, rozhodnutí konečná, významnější rozhodnutí v přípravě jednání), účast vyšších soudních úředníků nepřipouštějí. Soudnictví je povoláno k tomu, aby poskytovalo ochranu existujícím (tj. skutečným) subjektivním právům, a plní proto svou společenskou funkci jenom tehdy, pokud je způsobilé tohoto cíle dosahovat. K tomu, aby se věc projednala a rozhodla, je objektivně vždy zapotřebí vynaložit určitý čas a úsilí. Urychlovat řízení je možné zejména tam, kde jde o postupy, které nejsou nezbytné či jsou zbytečně formalizované a komplikované; obdobně je možno připustit podíl jiných osob na výkonu soudnictví, pokud tím bude ulehčeno soudci od úkonů jednoduchých a rutinních. Urychlování a „odbřemeňování“ však nesmí ohrozit možnost řádného - a objektivně nutného - zjištění skutkového stavu a jeho právního posouzení, a to na nezbytné odborné úrovni s dostatečnými garancemi osobní a věcné nezávislosti. To musí mít zákonodárce na zřeteli, upravuje-li účast jiných osob na výkonu soudnictví. Činnost soudce se dnes pochopitelně nemůže obejít bez součinnosti dalších osob, jimiž jsou právě vyšší soudní úředníci nebo asistenti soudců či další. Tyto osoby však mohou konat samostatně pouze úkony, které nepřekračují jejich role.». Ústavný soud České republiky vo svojom náleze ďalej zdôrazňuje, že „i proti těm úkonům, jež lze vyššímu soudnímu úředníkovi svěřit, musí být zachována účinná možnost obrany. Platná právní úprava, která je obsažena v § 9 ZVSÚ, tomu však nevyhovuje. Proti rozhodnutí vyššího soudního úředníka v civilním řízení soudním a v trestním řízení je možno podat odvolání, resp. stížnost za podmínek stanovených občanským soudním řádem nebo trestním řádem. Znamená to tedy, že tam, kde kupř. odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně není vůbec přípustné, nelze ani rozhodnutí vyššího soudního úředníka napadnout odvoláním. V důsledku tak poslední slovo nemůže mít soud, ale vyšší soudní úředník, a to právě navzdory tomu, že soudnictví by mělo představovat ze své povahy činnost, kterou vykonávají soudci, a nikoliv úředníci.“, pričom poukazuje na to, že pokiaľ ide o pôsobnosť vyšších súdnych úradníkov v správnom súdnictve „v tomto prípade však ZVSÚ zcela nepokrytě ignoruje jakoukoliv možnost obrany účastníků řízení; ve správním soudnictví zkrátka proti rozhodnutí vyššího soudního úředníka neexistuje obrana vůbec“.

57. K väčšinovému názoru pripojil svoje odlišné stanovisko sudca Vladimír Kůrka, ktorý okrem iného uviedol: «*Coby adekvátní reakce na chronickou přetíženost soudů a prodlužující se dobu soudních řízení se od počátku devadesát let minulého století rozvíjela koncepce vycházející jednak z toho, že soudní řízení ne v každé procesní situaci nutně potřebuje soudce (ať již pro úkony faktického postupu či úkony formálně rozhodovací), a že je naopak efektivní jej "odbrementit" od úkonů jednoduchých, jmenovitě procesní povahy, jež jsou pro něj zbytečnou zátěží materiální i časovou a od vlastní rozhodovací ("soudcovské") činnosti jej nepřiměřeně vzdalují. Legislativním výrazem těchto tendencí, jež měly předobraz v úpravách cizozemských (viz institut tzv. Rechtspflegera ve Spolkové republice Německo), byl první zákon o vyšších soudních úřednících, přijatý v roce 1994 (zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů). Na něj pak navázaly významné procesy směřující k odpovídajícímu organizačnímu uspořádání jak v rovině vlastních úprav procesních pravidel řízení, tak úprav v organizaci soudnictví, a konečně i systémů vzdělávání a výchovy takto nově ustavených soudních osob. Napadený zákon č. 121/2008 Sb., jímž byl zákon č. 189/1994 Sb. zrušen, je tohoto procesu součástí a i jeho posledním výrazem. Nález svými ideovými východisky na téma odlišnosti soudce a vyššího soudního úředníka však směřuje k tomu, aby tento postupný proces posilování efektivity soudnictví vrátil cca o dvě desetiletí zpět. Z každého, kdo by měl mít vedle soudce účast v soudních procesech, většina míní učinit nic více než jeho "pomocníka", jenž nesmí mít rozhodovací pravomoc nejen v meritorním rozhodování, nýbrž ani (a to "především") pro rozhodnutí "procesní povahy", neboť pro ně "to platí zrovna tak"). Vyšším soudním úředníkům povolené úkony nemají "překračovat jejich pomocnou roli", a pokud se mohou "samozřejmě podílet i na úkonech jiných, uloží-li jim to soudce", pak "tyto úkony ... toliko připravují, a soudce je pak musí učinit svým vlastním jménem ..."). Jinak řečeno, většina pasuje vyšší soudní úředníky (jakož i asistenty soudce) do pozice, jejíž přínos je soudci - poněkud eufemisticky řečeno - mizivý, resp. je staví pod úroveň, kterou již předtím, do roku 1994 zaujímaly soudní tajemnice (kupříkladu - v agendě Ro - rozhodovaly o vydání platebního rozkazu, což nyní většina pléna vyšším soudním úředníkům odpírá.»*

Sudca Kůrka ďalej uvádza: «*O "odbrementení" soudce a zefektivnění soudních řízení pak nemůže být řeč. Nemluvě již o tom, co s příslušným, dvacet let budovaným, odborným aparátem, dnes vybaveným nejen vzděláním speciálním (odbornou justiční školou), nýbrž*

zhusta i obecným vzděláním vysokoškolským. Přijatým názorem o ústavně akceptovatelném působení vyšších soudních úředníků (a asistentů soudců) v soudních řízeních vnesl Ústavní soud do prostoru organizace a výkonu soudnictví "principy", resp. "hodnoty", jež se mu - vzhledem k jeho (i) pragmatickému utváření a cílům (rozhodovat efektivně soudní věci v přiměřeném čase) - nutně vzpírají, neboť je mezi nimi příliš velká propast. Smysl pro praktický rozměr věci většina pléna ponechala stranou.»

V.

Obsahový súlad napadnutého zákonného ustanovenia s ústavným poriadkom

58. Navrhovateľ vo svojom návrhu namieta nesúlad ustanovenia § 262 ods. 2 CSP s čl. 142 ods. 2 druhou vetou ústavy dôvodiac najmä tým, že zo znenia čl. 142 ods. 2 druhej vety ústavy (ktoré navrhovateľ vykladá v kontexte čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 ústavy), zreteľne vyplýva, že zákon môže len ustanoviť prípady, kedy „*môže rozhodnúť zamestnanec súdu poverený sudcom*“. Podľa navrhovateľa sudca môže a musí mať možnosť rozhodnúť, či v danej veci poverí rozhodnutím zamestnanca súdu alebo o veci rozhodne sám a ak sudca takémuto zamestnancovi poverenie neudelí, nemôže takýto zamestnanec súdu rozhodovať ako súd.

59. Ústavnú nekonformitu napadnutého ustanovenia s čl. 142 ods. 2 druhej vety ústavy navrhovateľ vidí v tom, že ak Civilný sporový poriadok účinný od 1. júla 2016 výslovne v ustanovení § 262 ods. 2 zveruje pôsobnosť rozhodovať o výške náhrady trov súdnemu úradníkovi (zamestnancovi súdu), tak logicky vylučuje, aby o výške náhrady trov konania rozhodol sudca. Podľa navrhovateľa napadnuté zákonné ustanovenie „*núti sudcu, aby súdnemu úradníkovi udelil poverenie na takéto rozhodovanie, pretože inak by o otázke výšky náhrady trov konania nemal kto rozhodnúť*“. Podľa navrhovateľa „*sudca musí mať vždy a za každých okolností možnosť rozhodnúť, či súdneho úradníka určitým rozhodovaním poverí alebo nie*“.

60. Ústava obsahuje celý rad (ústavných) právnych noriem, ktoré sú bezprostredne aplikovateľné v rozhodovacej činnosti orgánov verejnej moci. K takým ústavným normám

nesporne patrí aj ústavná norma vyjadrená v poslednej vete čl. 142 ods. 2 ústavy, ktorá, ako je už uvedené v bode 29, inštruuje zákonodarcu upraviť zákonom prípady, v ktorých sa na rozhodovaní všeobecných súdov môžu zúčastniť prísediaci sudcovia z radov občanov a v ktorých veciach a akým spôsobom môže namiesto sudcu rozhodovať zamestnanec súdu, ktorým vyšší súdny úradník nesporne je.

61. Ústavnou garanciou toho, aby nedošlo k previazanosti a vstupu moci zákonodarnej do moci súdnej, má byť ústavná poisťka, ktorá stanovuje bezpodmienečné pravidlo, že proti každému rozhodnutiu vydanému iným orgánom ako súdom je prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca. Diskréciu výkonnej moci vo vzťahu k moci súdnej umocňuje ústavná požiadavka, aby uvedené otázky (zverenia súdnej pôsobnosti iným orgánom ako všeobecným súdom) mohol upravovať iba zákonodarca prostredníctvom zákona vo formálnom zmysle.

62. Ústavný súd už vo svojej rozhodovacej činnosti (PL. ÚS 7/02) z ústavnoprávneho hľadiska vymedzil výkon ústavných právomoci všeobecného súdnictva v zmysle § 142 ods. 1 ústavy, keď uviedol: „Rozhodovacou činnosťou súdu sa podľa názoru ústavného súdu rozumie iba výkon ústavných právomocí všeobecného súdnictva v zmysle čl. 142 ods. 1 ústavy, podľa ktorého súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach; súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon. Iba táto rozhodovacia činnosť je vykonávaním oprávnení a plnením povinností všeobecného súdnictva, ktoré súvisia s podielom všeobecných súdov na výkone štátnej moci ústavne rozdelenej na zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc.“

63. V čl. 152 ods. 4 ústavy sa ustanovuje interpretačné pravidlo pre výklad a uplatňovanie zákonov a podzákonných všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorým sa okrem iného určuje, že zákon sa musí vysvetliť a uplatniť tak, aby bol v súlade s ústavou. Zákon sa má vykladať prostredníctvom ústavy, nie naopak.

64. Ústavný súd vo svojej judikatúre jednoznačne uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu (napr. PL. ÚS 15/98, II. ÚS 148/06 alebo IV. ÚS 96/07, PLz. ÚS 1/08). V konaní o súlade právnych predpisov sa ústavný súd k tejto zásade vyjadril týmto právnym názorom: „Keď právnu normu možno vysvetľovať dvoma spôsobmi, pričom jeden výklad je v súlade s ústavou a medzinárodnými dohovormi podľa čl. 11 ústavy a druhý výklad je s nimi v nesúlade, nejestvuje ústavný dôvod na zrušenie takej právnej normy. Všetky štátne orgány majú vtedy ústavou určenú povinnosť uplatňovať právnu normu v súlade s ústavou“ (PL. ÚS 15/98). Zo zásady ústavne konformného výkladu vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických alebo právnických osôb. Inak povedané, všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06).

65. Ústava je právny predpis najvyššej právnej sily. Z tohto vyplýva, že ju tvoria (ústavné) právne normy najvyššej právnej sily, s ktorými musia byť (mali by byť) v súlade všetky ostatné právne normy obsiahnuté v právnych predpisoch nižšej právnej sily. Ak právna norma obsiahnutá v právnom predpise nižšej právnej sily vyvoláva pochybnosti o svojom súlade s ústavnou normou, ktorá je bezprostredne aplikovateľná, musí orgán verejnej moci, ktorý ich má aplikovať, uplatniť (ústavnú) právnu normu obsiahnutú v ústave, t. j. uplatnenie ústavnej normy má v danom prípade prednosť pred uplatnením právnej normy obsiahnutej v právnom predpise nižšej právnej sily. Zásada prezumpcie ústavnosti dotknutej právnej normy obsiahnutej v právnom predpise nižšej právnej sily je v danom prípade irelevantná, pretože v danom prípade dotknutý orgán verejnej moci uplatní zásadu ústavne konformného výkladu a uplatňovania dotknutých právnych noriem, a preto musí buď priamo aplikovať ústavnú normu, alebo aplikovať dotknutú právnu normu obsiahnutú v právnom predpise nižšej právnej sily tak, aby jej uplatnenie bolo v súlade s dotknutou ústavnou normou (PLz. ÚS 1/08).

66. V každom konaní o súlade je potrebné dbať na rozlišovanie medzi ústavnosťou a koncepcným, vecným riešením právnej úpravy. Potom ani § 262 ods. 2 CSP v kontexte s ustanovením čl. 142 ods. 2 ústavy nemožno vykladať len čisto gramaticky a prepiať lipnúť na formálnych znakoch a skúmať iba dodržanie platnej formy právneho predpisu, teda inštitucionálny a procesný rámec, ktorý však možno naplniť rôzne kvalitným obsahom.

67. Interpretácia ústavných noriem je náročnou intelektuálnou činnosťou so svojimi špecifickými pravidlami, pričom základom výkladu práva v právnom štáte je vždy zdravý rozum (porovnaj Drgonec, J. Interpretácia Ústavy SR. In.: Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky. Veľký komentár. Bratislava : C. H. Beck 2015, s. 127 a nasl. a s. 131). I ústava pôsobí v kontexte spoločnosti, ktorá sa stále viac líši od tej, na potreby ktorej reagoval ústavodarca. Ak sa ústava nemá stať irelevantným uctievaným textom alebo byť kontinuálne zásadne menená, tak prispôsobovanie jej starnúceho textu meniacemu sa svetu ostáva na pleciach stále tvorivejšieho a požičajúc si okrídlenú frázu Európskeho súdu pre ľudské práva „evolutívneho výkladu“ (Bárány, E. (Ne)určitosť textu v ústavnom práve, In: Ladislav Orozs - Sabina Grabovska - Tomáš Majerčík (ed): Ústavné dni, 25. výročie Ústavy Slovenskej republiky – VI. ústavné dni. Košice UJPŠ 2018. s. 209). Teóriou tzv. živej ústavy, resp. uplatňovaním evolutívneho výkladu ústavy dochádza k zmene právnych noriem aj bez zmeny právneho textu (PL. ÚS 22/2017). Ani formálne rozlišovanie ústavných a podústavných noriem netreba uprednostňovať nad ich obsahovou prepojenosťou (Bender, M. Die befugnis des Bundesverfassungsgerichts zur Prüfung gerichtlicher Entscheidungen, Heidelberg, 1991, s. 204 a s. 206). Striktné trvanie na formálnych stránkach práva neplní žiadnu rozumnú funkciu, ale naopak, popiera samotný zmysel právnej úpravy (IV. ÚS 19/2012).

68. Ústavný súd zastáva názor, že úlohou právneho štátu je pripraviť legitímne podmienky, ktoré by boli zárukou spravodlivého prerokovania veci pred kompetentným orgánom verejnej moci. Vytvorenie takýchto podmienok tkvie v právnej úprave jednotlivých konaní, v rámci ktorých dochádza k ochrane hmotnoprávných vzťahov, a tým aj k reálnemu výkonu a ochrane základných práv a slobôd. Je nepochybné, že len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím

nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijať rozhodnutie (III. ÚS 311/2007).

69. Hoci sa na prvý pohľad javí, že právna úprava ustanovenia § 262 ods. 2 CSP v časti vety „ , ktoré vydá súdny úradník“ gramaticky nezodpovedá ustanoveniu čl. 142 ods. 2 ústavy, ktoré v druhej vete pripúšťa rozhodovanie iným zamestnancom súdu iba na základe poverenia sudcu, nemožno ponechať bez povšimnutia, že sudca neexistuje izolovane – oddelene od konkrétneho súdu, na ktorom vykonáva svoju funkciu, pričom z podstaty odôvodnenia návrhu je zjavná výslovná námietka navrhovateľa, že napadnuté zákonné ustanovenie § 262 ods. 2 CSP odníma sudcovi možnosť voľby, či vydá vyššiemu súdnemu úradníkovi poverenie na rozhodnutie o výške trov konania, a neumožňuje sudcovi, aby o výške náhrady trov konania rozhodol sám.

70. Keďže napadnuté zákonné ustanovenie sa bezprostredne týka výkonu súdnictva – rozhodovacej činnosti súdu (upravuje procesný postup súdu pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania), treba pripomenúť, že súdnictvo nie je pre sudcov, je pre občiansku spoločnosť (II. ÚS 152/08) a musí predovšetkým slúžiť ochrane ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov sporových strán a účastníkov konania. Táto ochrana musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty (k tomu napr. čl. 2 ods. 1 CSP). Súdne konanie teda slúži predovšetkým na ochranu subjektívnych práv sporových strán či účastníkov konania (k tomu napr. § 5 ods. 1 a 2 SSP), a nie na ochranu práv sudcov.

71. Ústavnoprávny rozmer pôsobnosti vyššieho súdneho úradníka pri vydávaní rozhodnutí o výške trov konania preto treba chápať aj v kontexte základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru.

72. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

73. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené alebo po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spravodlivosti.

74. Medzi právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jemu porovnateľným právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru niet zásadných odlišností.

75. Článok 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru zaručujú každému právo na súd, teda najmä právo na prejednanie vecí nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. S podmienkou „práva na súd“ vo veciach civilných je podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva zlučiteľná taká právna úprava, ktorá predraduje iný zákonom ustanovený subjekt pred (všeobecným) súdom. Právo na súd nenúti zmluvné štáty dohovoru prejednať civilnú vec v konaní, ktoré sa v každom svojom štádiu musí odohrať pred súdom spĺňajúcim všetky náležitosti orgánov súdnej moci. Požiadavky pružnosti a účinnosti (efektívnosti), ktoré sú zlučiteľné s ochranou ľudských práv, môžu odôvodniť, aby konali najskôr správne alebo korporatívne orgány, alebo – *a fortiori* – justičné orgány, ktoré nemajú všetky náležitosti orgánov súdnej moci (rozsudok pléna Európskeho súdu pre ľudské práva *Le Compte, van Leuven and de Meyere proti Belgicku*, z 23. 6. 1981, sťažnosť č. 6878/75 a č. 7238/75, séria A, č. 43, s. 23, § 51.). Orgánom, ktorý nemusí byť súdnym orgánom, môže byť aj orgán, ktorý nepatrí k súdnej moci.

76. Nemožno opomenúť ani procesné garancie vyplývajúce z ustanovení čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorých zmyslom je zabezpečiť, aby bola účastníkovi konania

(sporovej strane), na ktoré sa tieto garancie vzťahujú, poskytnutá zo strany príslušného orgánu verejnej moci rozumná a dostatočná možnosť uplatniť svoj vplyv na priebeh a výsledok konania využitím svojich procesných práv za podmienok, ktoré ho nestavajú do podstatne nevýhodnejšej pozície v porovnaní s druhým účastníkom konania (III. ÚS 153/2007).

77. Napokon treba pripomenúť, že štát vytvára systém orgánov ochrany práva, každý z jeho orgánov má svoje miesto i zákonné (kompetenčné a organizačné) vymedzenie voči ostatným orgánom tohto systému. Vzťahy právomoci (najmä decízne kompetencie) sú vzťahmi horizontálnymi v sústave orgánov ochrany práv. Ústavná podoba vzájomných rozhodovacích kompetencií týchto justičných orgánov (súdnych a iných orgánov ochrany práva) je normatívne zakotvená v čl. 46 ústavy, v zmysle ktorého sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. V zákonom výslovne uvedených prípadoch disponujú právomocou poskytovať ochranu porušeným alebo ohrozeným subjektívnym právam v civilných veciach aj iné orgány ako všeobecné súdy. Popri všeobecnej právomoci (pôsobnosti) súdov zákony vymedzujú tzv. alternatívnu súdnu právomoc ako pôsobnosť pre ďalšiu časť napríklad civilných vecí, ktoré sú zverené iným orgánom so súdnou pôsobnosťou (napr. právomoc rozhodcovského súdu, notára ako súdneho komisára v konaní o umorenie listiny a v konaní o dedičstve podľa Civilného mimosporového poriadku a iné).

78. Pokiaľ ide o rozhodnutia vydané vyšším súdnym úradníkom ako zamestnancom súdu, tieto vždy vychádzajú z príslušného poverenia, ktoré nemusí byť iba individuálne, ale môže byť súčasťou rozvrhu práce toho-ktorého súdu na konkrétny rok (§ 3 ods. 5 zákona č. 549/2003 Z. z.).

79. S ohľadom na uvedené nie je podľa názoru ústavného súdu rozhodujúce, či sudca má alebo nemá možnosť vydať individuálne poverenie pre vyššieho súdneho úradníka, ale o to, či vydanie rozhodnutia súdnym úradníkom neporušuje práva sporových strán a v prvom rade či im zabezpečuje prístup k súdu a právo nezávislého, nestranného a spravodlivého rozhodnutia.

80. Postavenie a pôsobnosť vyššieho súdneho úradníka v systéme právnej ochrany negarantuje len čl. 142 ods. 2 druhá a tretia veta ústavy, ale najmä čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy. Diskrečná právomoc vyššieho súdneho úradníka pri vydávaní rozhodnutí o výške trov konania po právoplatnom skončení veci je pritom dostatočne korigovaná právnou úpravou (napr. aj vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov) a práva sporových strán sú dostatočne garantované možnosťou podať proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka sťažnosť, o ktorej rozhodne vždy sudca, čím je spolurozhodovanie sudcu zabezpečené bez ohľadu na to, či oprávnená sporová strana sťažnosť podá alebo nepodá.

81. V prípade, že by ústavný súd napadnutú právnu úpravu podrobil testu proporcionality, nesporne by dospel k záveru, že je vhodná a potrebná na dosiahnutie cieľa (účelu), ktorým je nielen rýchlejšie a hospodárnejšie konanie samo osebe, ale najmä rýchlejšia spravodlivosť, pretože sudca sa môže sústrediť na rozhodovanie veci samej a na skutkové a právne vyriešenie sporu bez toho, aby sa musel zaoberať matematickými výpočtami výšky trov konania. Napadnutá právna úprava zjavne nezasahuje do práv sporových strán, a to ani do ich práva na nezávislé rozhodnutie, pretože strany sporu majú zaručenú možnosť podať proti rozhodnutiu o výške náhrady trov konania vydanému vyšším súdnym úradníkom sťažnosť ako účinný prostriedok nápravy, o ktorom, ako už bolo uvedené, rozhoduje vždy sudca.

82. Ak by potom bolo možné v danej veci zodpovedať rečnícku otázku „*cui bono?*“ (používanú už v antike), t. j. „*komu prospeje takýto spôsob jednostranného a formalistického výkladu, následkom ktorého by malo byť zrušenie napadnutej právnej úpravy?*“, odpoveď by zrejme bola, že rozhodne nie sporových stranám.

83. Okrem toho je v judikatúre ústavného súdu dnes už ustálený princíp minimalizácie zásahov do právomoci iných orgánov verejnej moci nielen v súvislosti s rozhodovaním o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1, ale aj v konaní o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a medzinárodnými

zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas národná rada a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy. Tento princíp vychádza z toho, že ústavný súd by mal minimalizovať svoje priame zásahy do platných a účinných zákonov ako výsledkov zákonodarnej činnosti občanmi priamo voleného ústavného orgánu – národnej rady, prostredníctvom ktorej občania vykonávajú svoju moc (princíp suverenity ľudu vyjadrený v čl. 2 ods. 1 ústavy), t. j. minimalizovať svoje pôsobenie ako „negatívneho normotvorcu“ (odlišné stanovisko sudcov vo veci sp. zn. PL. ÚS 17/08).

84. Na základe uvedeného je zjavné, že napadnutá zákonná právna úprava nie je koncipovaná tak, že by ohrozila nezávislosť súdnictva a vyžadovala zásah ústavného súdu.

85. Ústavný súd po predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že medzi napadnutým ustanovením zákona (§ 262 ods. 2 CSP) a označeným článkom ústavy (čl. 142 ods. 2), ktorých vyslovenia nesúladi sa okresný súd domáha, neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí návrhu na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich vzájomnom nesúlade.

86. Ústavný súd vychádzajúc z doterajšej judikatúry ústavného súdu a zdôrazňujúc ústavne konformný výklad konštatuje, že argumenty okresného súdu uvedené v odôvodnení návrhu nie sú dostatočné na to, aby bol návrh okresného súdu spôsobilým návrhom na prijatie na ďalšie konanie a následné podrobenie ho ústavnoprávnemu prieskumu. Ústavný súd preto podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol návrh okresného súdu ako zjavne neopodstatnený.

87. Ústavný súd taktiež nemohol ponechať bez povšimnutia, že navrhovateľ vo svojom návrhu napáda procesný predpis, resp. časť jeho konkrétneho ustanovenia (§ 262 ods. 2 CSP), ktoré však v prvom rade vychádza zo statusového predpisu – § 11 zákona o súdoch, ktorý však namietaný nie je. Za týchto okolností ustanovenie § 262 ods. 2 v časti, „ktoré vydá vyšší súdny úradník“ samo osebe nemôže vyvolať nesúlad s čl. 142 ods. 2 ústavy, a keďže ustanovenie § 11 (osobitne jeho odseky 2 a 4), zákona o súdoch

navrhovateľ nenapadol, jeho návrh bol odmietnutý aj z tohto dôvodu (m. m. II. ÚS 70/99, III. ÚS 59/04 či I. ÚS 421/2013).

88. Ústavný súd považuje v závere za vhodné dodať, že ani ustanovenie § 262 ods. 2 CSP nemožno vykladať príliš formalisticky. Nemožno totiž *a priori* vylúčiť, že by o výške náhrady trov konania nemohol rozhodnúť aj sudca. Môže to vyplývať napríklad z personálneho obsadenia okresného súdu, keď na súde nebude pôsobiť žiadny vyšší súdny úradník, alebo v prípade, že sa poverenie na rozhodovanie o výške náhrady trov konkrétnemu vyššiemu súdnemu úradníkovi neuvedie do rozvrhu práce. Napriek kogentnosti ustanovenia § 262 ods. 2 CSP takéto rozhodnutie sudcu spĺňa všetky atribúty súdneho rozhodnutia. Problém by mohol vzniknúť len v tom, že proti rozhodnutiu sudcu o výške náhrady trov konania by nebolo prípustné odvolanie (§ 357 CSP *a contrario*), avšak z ústavnoprávneho hľadiska súdne konanie nie je povinne dvojinštančné s výnimkou vecí trestných, u ktorých táto požiadavka vyplýva z čl. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako je už uvedené, ani čl. 6 dohovoru samotné právo na odvolanie na súd vyššej inštancie negarantuje a dvojinštančnosť, ako vyplýva aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. *Le Compte*, *Van Leuven* a *De Meyere* proti Belgicku z 23. 6. 1981, *Adolf* proti Rakúsku z 26. 3. 1982, *Feldbrugge* proti Holandsku z 29. 5. 1986), nie je všeobecnou zásadou civilného súdneho konania.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudkyňa Ľudmila Gajdošíková.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. januára 2019